

EDUCAȚIA PENTRU MEDIU – UNA DIN PRIORITĂȚILE CONTEMPORANEITĂȚII

*Stoica (Boltașu) Georgiana, profesor
grădinița Gornet-Cricov, Prahova, Romania
doctorandă, UPS „I. Creangă” din Chișinău
Cojocari Lidia, dr., conf. univ., UPS „I. Creangă” din Chișinău
Crivoi A., dr., prof. univ., USM*

CZU: 37.03:574

Abstract

Environmental education is one of the priorities of contemporaneity and begins in the early ontogenetic stages. The purpose of the environmental education, at the early stages, underestimates the formation of an ecological culture aimed to develop environmental responsibility, motivation of participation in environmental improvement activities by promoting a lifestyle compatible with a healthy natural environment. In the basis of its formation are related indispensable elements – consciousness, attitudes, knowledge, abilities and skills, involvement.

Key-words: education, environment, early, abilities.

Educația pentru mediu este una din prioritățile contemporaneității. În secolul XXI omenirea trece prin transformări ample la toate nivelurile vieții. Aceste transformări se caracterizează nu doar prin beneficii aduse oamenilor, dar și prin repercusiuni și modificări negative, care se răsfrâng în mod direct asupra mediului înconjurător.

În prezent, omenirea a conștientizat o serie de probleme grave, cum ar fi: poluarea mediului, limitarea resurselor și rezervelor naturale, creșterea demografică, încălzirea globală, pandemiile, etc. Acestea au depășit domeniul de competență al specialiștilor, constituind obiective majore în problematica lumii contemporane. Degradarea mediului capătă formă continuă, datorându-se în totalitate intervenției omului, dar și a unei crize ce ține de lipsa culturii, unei culturi ecologice a civilizației moderne [1, p. 45; 4].

Evident, omenirea este preocupată în mod special de pericolul epuizării resurselor naturale, de creșterea riscului poluării și de impactul dezechilibrului ecologic asupra sănătății, de scăderea calității mediului ambiant, de stocurile uriașe de deșeuri industriale și radioactive. Și în acest context omenirea caută soluții pentru prevenirea unora dintre problemele mediului și crearea unui mediu echilibrat și propice vieții. Însă, pentru soluționarea lor este nevoie de a reeduca principalul dușman și beneficiar al naturii – omul, prin diferite modalități care vizează: formarea atitudinii responsabile față de natură, formarea unui comportament adecvat, unor convingeri și abilităților de comportare adecvată în mediul înconjurător, care stau la baza formarea culturii ecologice [6].

Remarcăm, protecția mediului înconjurător și utilizarea rațională a resurselor naturale constituie una dintre problemele globale ale societății la etapa actuală, care determină nu numai nivelul de dezvoltare social-economică a omenirii, dar și condițiile de existență ale generațiilor în creștere și dezvoltare. Problema mediului înconjurător preocupă lumea întregă, indiferent de hotarele administrative și politice, de nivelul dezvoltării economice și de nivelul de viață a populației. În centrele populate, caracteristice printr-un grad înalt de dezvoltare economică și tehnică poluarea mediului ambiant: aerul, apa, solul – este strâns legată de modul de viață [2, p. 147].

Într-un mod, sau altul, fiecare individ contribuie la poluarea mediului ambiant și, în același timp, suportă consecințele. Modalitatea de construire a orașelor, de organizare a infrastructurii și transportului, de obținere a energiei termice și electrice, a produselor industriale, utilizarea lor și modul de neutralizare a produselor acestora reprezintă factorii ce condiționează poluarea mediului înconjurător, cu impact și modificări ale interrelației om – biosferă [9, p. 149]. Omul ca ființă biologică și socială produce deșeuri proprii existenței și activității sale, care sunt în continuă creștere. Se apreciază că populația globului poluează mediul, actualmente într-un ritm mai accelerat, comparativ cu epoca de piatră. Cantitatea de deșeuri pe cap de locuitor cât și diversitatea acestora sunt în continuă creștere. Specialiștii prevăd că volumul deșeurilor crește mai rapid decât masa lor. Mediul este supus unui presant impact chimic, care afectează atât sanogeneza atât a viețuitoarelor vegetale și animale, dar în special a omului – ființa superioară biologic. Un risc deosebit îl reprezintă antidăunătorii și substanțele fertilizate de agricultura intensivă. Pesticidele reprezintă o accentuată toxicitate, precum și o înaltă selectivitate în privința dăunătorilor de origine vegetală și animală. Ca urmare a contaminării apei, solului, aerului, riscul chimic pe care îl comportă se alimentează din an în an ca urmare a efectului de concentrare în organele vitale ale viețuitoarelor. Fertilizantii chimici oferă posibilitatea creșterii spectaculoase a recoltei la hectar. Riscul chimic derivat din folosirea lor este dat de posibilitatea prin care elementele fertilizante, neabsorbite de culturi, pot să ajungă până în pânza de apă freatică impurificând-o sau în apele de suprafață (lacuri, râuri), unde crește probabilitatea eutrofizării acestora [1, p. 102; 5, p. 238]. Dezvoltarea producției a condus la poluarea mediului ambiant, transformând suprafețele întinse într-un peisaj dezmoștenit și trist, ca urmare a ignorării exigențelor s-a ajuns la stabilirea capacității de autopurificare a sistemelor naturale ale Terrei. De la revoluția industrială și până în prezent, fie din lipsa cunoștințelor adecvate, fie din interesele unilaterale, imediate, resursele naturale au fost exploatate și denaturate cu substanțe nocive, ale căror efecte abia acum se resimt pe deplin în anumite zone ale lumii. Conștientizând epuizarea resurselor terestre, omul și-a îndreptat speranțele spre bogăția mărilor și oceanelor. Cu timpul, omul a transformat oceanul planetar într-un depozit de deșeuri de substanțe toxice. În felul aceasta, omul s-a îngrădit de propria sa activitate [12]. Deoarece există un singur Pământ, conservarea mediului ambiant, menținerea echilibrului în toate sistemele ecologice trebuie să facă parte din responsabilitatea și obligația morală a tuturor generațiilor, guvernelor și organizațiilor neguvernamentale [8].

Aspectele negative ale poluării mediului se cunosc destul de bine în prezent, iar perspectivele lor în viitorul apropiat sunt sesizabile. Protecția mediului înconjurător se conturează din ce în ce mai mult ca fiind una din soluțiile de salvare a celui mai important capital – Pământul.

În acest context se evidențiază necesitatea ca cerințele omului să nu depășească posibilitățile de regenerare și de autopurificare a biosferei, ceea ce presupune un act de conștientizare a consecințelor pe termen lung a activității antropice.

Pericolul influenței antropice asupra mediului ambiant are în bază reacția de răspuns a biosferei, care este lentă, cumulativă în timp, în funcție de caracterul interacțiunii. Unele probleme ecologice apar ca o consecință a creșterii intensive a natalității, în unele regiuni ale globului. Fiecare specie posedă un anumit potențial biotic. În lumea plantelor și animalelor, natalitatea se supune în principal unor reguli genetice, fiziologice, marcate de lupta pentru existență [12]. Presiunea mediului ambiant asupra potențialului biotic al unei specii se face din

ce în ce mai mult simțită. Existența omului ca ființă biologică este strâns legată de calitatea mediului ambiant, iar creșterea populației este limitată de următorii factori: habitatul; asigurarea substanțelor nutritive necesare pentru menținerea proceselor de activitate vitală; dezvoltarea consumatorilor tipici ai ecosistemului; cantitatea și viteza de acumulare în mediu a substanțelor toxice dăunătoare pentru activitatea vitală.

Începutul secolului al XXI-lea se înscrie ca o perioadă în care omul a devenit un puternic factor de transformare a mediului. Atitudinea pe care omul o adoptă în viața de zi cu zi față de natura-mamă punctează viitorul biosferei și însăși existența omului ca ființă biologică.

De aceea la actuală dezvoltare a omenirii, pregătirea factorului uman în sprijinul ocrotirii naturii și al responsabilității față de problemele mediului înconjurător trebuie să înceapă încă din frageda copilărie. Acest lucru se datorează receptivității copilului și dorinței nestăvilite de a studia tot ce e în jurul său. Sensibilizându-i pe copii, și făcându-i să privească cu atenție mediul înconjurător, punem baza unui comportament pozitiv ecologic durabil față de natură.

Peste tot în lume, educația pentru mediu de rând cu cultura ecologică sunt o prioritate a zilelor noastre.

Educația pentru mediu reprezintă numai un prim pas al unui proces al cărui rezultat final ar trebui să fie transformarea participanților în persoane judicioase și motivate cu un puternic angajament către cauza ecologică. În opinia lui K. Coyle, educația pentru mediu, care are ca produs finit cultura ecologică, „formarea adevăratei culturi ecologice necesită timp. Atingerea ei nu poate fi realizată cu ajutorul unui cuptor cu microunde educațional”, existând câțiva pași care trebuie parcurși obligatoriu pentru a atinge nivelul culturii ecologice:

- *conștientizarea* – cunoașterea existenței unei probleme și a importanței acesteia, fără însă a fi familiar cu complexitatea sa, implică o dorință de acțiune limitată;
- *consecvența în conduita personală* – înțelegerea anumitor subiecte mai accesibile cu privire la problemele de mediu, care se reflectă în modificări de comportament, dar nu necesită o cunoaștere detaliată a situației;
- *cultura ecologică* – rezultatul unui program amplu de educație ecologică, pe parcursul căreia participantul progresează de la stadiul de înțelegere profundă la dezvoltarea unor competențe, ajungând în final la dorința și capacitatea de a acționa.

Pe lângă toate acestea educația pentru mediu, de rând cu cultura ecologică presupune și existența unei identități individuale și colective. Prin procesul educațional de redescoperire a valorilor patrimoniului natural și cultural al unei zone, unul din obiectivele obligatorii ale educației pentru mediu este angrenarea individului și a comunității într-un proces de autocunoaștere [6; 7, p. 82].

Vârsta copilăriei este cea mai propice pentru demararea activităților educației pentru mediu și trebuie să fie rezultatul unui lucru în echipă, la care își aduce aportul familia, prietenii, instituțiile de învățământ, administrația locală [3; 7; 10, p. 97]

Conform concepției S. Nicolaeva [11], educația pentru mediu se axează pe cultura ecologică care include: cultura activității cognitive a copiilor prin cunoașterea experienței omenirii în interacțiunea om-natură, ca bază de valori naturale; succesul acestei activități rezidă în formarea atitudinilor durabile ale personalității față de natură în baza formării capacităților de a lua decizii alternative; cultura muncii; rezultatul muncii trebuie să dispună de categorii de utilizare duble ce nu ar dăuna naturii în urma realizării; cultura comunicării spirituale cu natura.

Evident, unul din obiectivele educației pentru mediu în preșcolaritate vizează cultura ecologică, care subestimează a învăța copilul să înțeleagă necesitatea păstrării și ocrotirii naturii,

să perceapă că fiecare acțiune asupra naturii trage după sine efecte pozitive sau negative, care la rândul lor, ne influențează și pe noi, fie în mod benefic, fie sunt în detrimentul nostru.

Menționăm că copiii sunt mai ușor de modelat, datorită sensibilității și receptivității lor. Copiii sunt mereu curioși și doritori de a cunoaște tot ce se află în jurul lor. Formând la copii elemente ale culturii ecologice prin acțiunile directe cu natura, ei îi descifrează tainele, înțeleg importanța ei și necesitatea de a o păstra sănătoasă în prezent, dar și pentru generațiile din viitor.

Prin urmare, finalitatea procesului educației pentru mediu la etapele timpurii subestimează formarea unei culturi ecologice ce vizează dezvoltarea responsabilității față de mediu, motivația de a participa la activități de îmbunătățire a mediului prin promovarea unui stil de viață compatibil unui mediu natural sănătos și propice vieții, iar la baza formării lui stau elementele indispensabil legate între ele – conștiința, atitudinile, cunoștințele, abilitățile și aptitudinile, implicarea.

BIBLIOGRAFIE

1. AȘEVȘCHI V.; CRIVOI, A. *Igiena mediului*. Chișinău: USPEE, 2013.
2. AȘEVȘCHI, V.; CRIVOI, A.; COJOCARI, L. et al. Relațiile dintre protecția mediului și starea de securitate ecologică a populației. În *Revista Noosfera*. Ch., 2017, nr. 18, pp. 146-153.
3. GÎNJU, S.; TELEMĂN, A. *Educația ecologică: (pentru specialitatea Pedagogie preșcolară): supot de curs*. Chișinău: UPS „Ion Creangă”, 2014.
4. HADÂRCĂ, I. Despre ecologie, cu suflet. În: *Didactica Pro*. 2003, nr. 6 (22), pp. 2-4.
5. NAMOLOVAN, L. Educația ecologică în contextul problematicei lumii contemporane. În: *Tradiționalism și modernism în educație: realitate și deziderate: Materialele Conferinței științifice internaționale*. Chișinău, 28-29 martie 2003, pp. 239-242.
6. OREFICE, P. The Creation of Knowledge through Environmental Education. În HAUTECOEUR, J-P. (coord.), *Ecological Education in Everyday Life Hamburg*. UNESCO Institute for Education, University of Toronto Press. 2002, pp. 82-30.
7. PITUȘCAN, E. Formarea atitudinii pozitive față de natură. În: *Didactica Pro*, nr. 2 (66), pp.52-54.
8. Starea și protecția mediului în Republica Moldova: raport elaborat de către Conferința Europeană a mediului. *Departamentul Protecția Mediului Înconjurător, Institutul Național de Ecologie*. Sofia, 1995. p. 226.
9. БОЛКОВА, Н. *Учет эффекта суммаций загрязняющих веществ, поступающих в водную среду промышленных центров*. Москва, Изд-во «Наука», 1992.
10. ЗГОНЧАРОВА, Е.В. *Теория и методика экологического образования детей дошкольного возраста: Курс лекций для студентов высших педагогических учебных заведений*. Нижневартовск: Изд-во Нижне-варт. гуманит. ун-та, 2008.
11. ЗНИКОЛАЕВА, С.Н. *Методика экологического воспитания дошкольников*. М., 1999.
12. ЯРОВОЙ, П.; СПЫНУ, К. Влияние биогенного загрязнения открытых водоемов на состояние здоровья населения. *Охрана природы Молдавии*. Кишинев: Изд-во «Картеа Молдовенеаскэ», 1988.